

2.<https://www.syngenta.ua/hvoyni-ta-listyani-porodi>.

3.<https://perebus.com.ua/xvorobi-tu%D1%97-ta-%D1%97x-likuvannya-foto-nizh-obrobity-navesni-shkidniki-irzha/>.

4.<http://kviti.pp.ua/>.

Кристина МЕЛЬНИЧУК студент першого курсу «магістр»
спеціальності 206«Садово-паркове господарство»
Науковий керівник: **М'ЯЛКОВСЬКИЙ Руслан**
доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач
кафедри садово-паркового господарства, геодезії і землеустрою
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ, МЕНТАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ОЗЕЛЕНЕННІ СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

Головна завдання ландшафтного архітектора, ландшафтного дизайнера – організувати простір у відповідності до функціональних екологічних та естетичних потреб, створити яскравий образ і викликати позитивні емоції [1х]. Еволюція садово-паркового мистецтва триває багато віків. Художній образ парку (на нашу думку і села) можна розглядати як частину культури даного суспільства на певному етапі його розвитку [2].

Українське село завжди славилось своєю мальовничістю. З давніх часів біля житла сільського мешканця в Україні зростали плодові дерева: яблуні, вишні, сливи, груші, цвіли мальви, нагідки, волошки.

Характерною ознакою сільської садиби в Україні були кущі калини та бузку, досить часто в дворах зростали дерева липи, ясена, клена, волоського горіха. Біля ставків та на берегах річок милували око розкішні верби, вільхи та тополі. Доброю традицією було висаджувати дуби, які передавались від покоління до покоління і радували людей своєю могутньою красою. Саме ці

дерева та кущі створювали неповторний колорит українського сільського ландшафту [4].

В другій половині ХХ ст. ландшафт сільської місцевості України поступово суттєво міняється. В 50–60 х роках минулого століття простори українського лісостепу та степу були розділені полезахисними лісосмугами, в основі яких були насадження дуба, ясена, береста, клена, липи, гледичії. Ці насадження і сьогодні відіграють значну роль в стабілізації клімату та в боротьбі з ерозією ґрунтів [4]. В цей же час більшість магістральних доріг була обсаджена канадською та італійською тополею, а подекуди липою, березою та грецьким горіхом. Схили багатьох ярів та балок були засаджені робінією псевдоакацією, сосною звичайною, дубом звичайним, кленом польовим. Всі ці насадження докорінно змінили природний сільський ландшафт, який став ще більш мальовничим та затишним [6].

В ці ж роки в селах активно закладались сільські парки. Біля шкіл, дитячих садочків, магазинів, сільських лікарень, адміністративних будинків створювались сквери з живоплотами, алеями, групами аборигенних та інтродукованих дерев та кущів. Біля пам'ятників односельцям, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни, та біля братських могил воїнів визволителів були створені меморіальні насадження у вигляді алеї, живоплотів, квітників та декоративних груп дерев [7]. Слід відмітити, що більшість із цих насаджень виникли без спеціальних проектів, майже стихійно і не відзначались високою художньою цінністю, а помилки допущені при їх створенні згодом стали ще більш виразними. Та все ж, слід відзначити, що 60–80 роки минулого століття – це період найбільш масштабних робіт з розбудови та озеленення українського села. Саме в цей період крім аборигенних порід в насадженнях сільських населених пунктів з'явилися інтродуковані хвойні рослини: ялина звичайна (*Picea abies*) та її форми, ялина колюча (*Picea pungens*) та її форма 'Glauca', туя західна (*Thuja occidentalis*) особливо її форми 'Fastigiata', 'Globosa' 'Lutescens', широкогілочник східний (*Platycladus orientalis*), частіше стали висаджуватись сосна звичайна (*Pinus silvestris*), сосна кримська (*Pinus*

palasiana), ялівець звичайний (*Juniperus comunis*), і особливо, ялівець козацький (*Juniperus sabina*) [9].

Темнохвойні дерева та кущі суттєво змінили та урізноманітнили колорит ландшафтних композицій особливо в осінньо-зимовий період. Багатшим став асортимент покритонасінних деревних рослин використовуваних при озелененні сіл. Особливою популярністю користувалися в зоні Полісся та Лісостепу користувались тополя пірамідальна (*Populus pyramidalis*), тополя канадська (*Populus canadensis*), горобини звичайна (*Sorbus aucuparia*) та проміжна (*S. aria*), ясен зелений (*Fraxinus lanceolata*), клен цукристий (*Acer sacharinum*), робінія псевдоакація (*Robinia pseudoacacia*), горіх волоський (*Juglans regia*), верба біла ф. жовта плакуча (*Salix alba 'Vittelina pendula'*), черемуха пізня (*Padus serotina*), дуб червоний (*Quercus rubra*), таволга Вангутта (*Spiraea vanhoutei*), кизильник блискучий (*Cotoneaster lucida*), самшит вічнозелений (*Buxus sempervirens*). В степовій зоні крім робінії псевдоакації та її форми (*Umbaculifera*), в насадженнях сільських населених пунктів використовувались платан західний (*Platanus occidentales*), гледичія триколючкова (*Gleditsia triacantus*), айлант найвищий (китайський ясен) (*Ailantus altissima*), тополя Боле (*Populus boleana*), тощо [10].

Сільськогосподарські ландшафти – найбільш розповсюджені серед антропогенних комплексів. Найхарактернішим типом такого ландшафту для лісостепу є змішаний садово-польовий тип з прямокутним членуванням території. Такими є поля, садово-паркові ландшафти, полезахисні смуги, водосховища, ставки. Вони відносяться до прямих (запрограмованих) ландшафтів і постійно підтримуються людиною в стані, сприятливому для виконання покладених на них господарських, рекреаційних та інших функцій. Супутні антропогенні ландшафти не створюються безпосередньо людиною. Це переважно акультурні комплекси, що утворюються в результаті неумілого, нерационального господарювання [11]. Специфіка сільського озеленення залежить від природних умов, функціональної організації території, художнього вигляду забудови, чисельності населення і його культурно-

побутових особливостей, ментальних особливостей населення [8]. Збереження, розумне використання і збагачення навколишнього середовища – основне завдання ландшафтного вирішення територій створюваних і відновлюваних селищ [4].

На сьогодні, як і в роки радянської влади, в Україні основним елементом зеленого будівництва сільських населених пунктів, особливо присадибних ділянок, були і є плодові рослини: вишні, яблуні, сливи, черешні, абрикоси, волоський горіх, шовковиця біла, кущі малини, винограду, смородини, агрусу, які виконували і виконують як утилітарну так і декоративну функції. Декоративні дерева та кущі біля сільських садиб займають другорядне значення і представлені найчастіше бузком звичайним, жасмином садовим, калиною звичайною та трояндами, які зустрічаються досить часто [2].

Використання плодкових дерев та кущів в якості основи декоративного оформлення помешкань пояснюється як ментальністю так і традиціями нашого народу, для якого плодовий сад – символ раю на землі, так і багатовіковими традиціями плодового садівництва, яким славилась наша земля ще з часів Київської Русі [1]. Можна з упевненістю говорити, що ми маємо свої українські традиції декоративного садівництва, своє національне розуміння краси оточуючого середовища та озеленення жилих територій, які сформувалися на протязі століть та відклались в генетичній пам'яті нашого народу. Застосування принципів і досвіду ландшафтної архітектури Західних країн в Україні показав, що без урахування національних особливостей та менталітету нашого народу сліпе наслідування навіть кращих зразків ландшафтного облаштування території не дає бажаних результатів. Справа не лише у врахуванні ґрунтово-кліматичних умов окремих регіонів нашої держави, що особливо важливо для підбору та використання імпортованих рослин, часто більш важливими є ментальність замовника для якого власні уподобання, власне сприйняття ландшафту мають більшу вагу ніж поради та рекомендації ландшафтного архітектора.

Усвідомлення саду-раю і свого місця в ньому для українця і

західноєвропейця дещо інші. Це зв'язано з ментальністю українського народу. Переважання в українській ментальності емоційності над раціональністю визначає характер і особливості ландшафтного облаштування території особливо в сільській місцевості. Для українця приємніше існувати в ландшафті, який дозволяє помріяти, пофантазувати, заглибитись у свої думки, який викликає багаті емоції і глибокі почуття [2]. Для західноєвропейця з його раціоналізмом ландшафт має бути перш за все функціональним, а це не сприяє його емоційності. Якщо українцю властиві емоційність та інтровертний індивідуалізм, то для західноєвропейця характерні раціоналізм та екстравертний індивідуалізм [3].

Отже, в населених сільських місцевостях потрібно проводити комплексне озеленення та догляд за декоративним насадженнями. Залучати агрофірми або приватні підприємства, які є достатньо прибутковими, розуміють важливість благоустрою для культури виробництва; готові вкладати кошти в покращення рівня інфраструктури та добробуту не лише свого господарства, а й населеного пункту в цілому.

Список використаних джерел

1. Білоус В. І. Декоративне садівництво(основи квітництва, дендрології та озеленення) / В. І. Білоус. – Умань, 2005. – 296 с.
2. Біоекологічні основи створення садово-паркового ландшафту (у світлі поглядів Л.І. Рубцова) / С.І. Кузнецов, Ю.О. Клименко // Інтродукція рослин. –2002. –N 2. –С. 104–108.
3. Дипломне та курсове проектування // Д.Г.Войтюк, О.В.Дацишин, В.С.Колюник та ін.; За ред. О.В.Дацишина. – К.: Урожай, 1996.– 192 с.
4. Дерева, чагарники, ліани в ландшафтній архітектурі / [Кучерявий В. П., Дудин Р. Б., Ковальчук Н. П., Пилат О. С.].— Львів: вид-во “Кварт”, 2004. – – 138 с.
5. Жирнов А.Д., Мельничук Я.В. Будівництво і експлуатація садово-паркових об'єктів / Навчальний посібник для курсового та дипломного проектування. – Льв в: УкрДЛТУ, 1995.– 42 с.

6. Жирнов А.Д., Гоздог М.Е. Рослинні композиції садів та паків. / Навчально-методичний посібник. – Львів: УкрДЛТУ, 1998. – 42 с.
7. Краткий справочник архитектора. Ландшафтная архитектура. Под ред. Родичкина И.Д. – К.: Будівельник, 1990 – 336с.
8. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць: Підручн. / В. П. Кучерявий. – Львів: Світ, 2005. – 456с.: іл.. Бібліограф. С. 450.
9. Кушнір А.І. Озеленення населених місць / Кушнір А.І./ Методичні вказівки до вивчення дисципліни. – К.: 1996. – 43 с.
10. Природа Черкащини/Мороз П.І. Лук'янець В.Л. Косенко І.С. – Умань, 1996 – 400 с.
11. Садово-паркове мистецтво. Коротка історія розвитку та методи створення художніх садів: Навч. посіб. для вузів / В.І. Білоус; Акад. наук вищ. шк. України, Лісівн. акад. наук України, Уман. держ. аграр. акад. – К.: Наук. світ, 2001. – 299 с.

Вікторія НИСТИРЮК, студента 1 курсу
спеціальності 206“Садово-паркове господарство”
Науковий керівник **КУШНІРУК Тетяна Миколаївна**
канд.с. г. наук, доцент кафедри садово-паркового
господарства, геодезії та землеустрою
Заклад вищої освіти “Подільський державний університет”,
м. Кам'янець-Подільський

МОРФОЛОГІЯ ЛІСУ

Лісові екосистеми є унікальними та надзвичайно важливими утвореннями, що відіграють життєво необхідну роль у підтримці балансу на нашій планеті. Вони не лише забезпечують середовище існування для безлічі видів рослин і тварин, але й виконують низку критично важливих функцій, таких як регулювання кліматичних умов, водного балансу, кругообігу поживних